

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПРАВОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН У ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МАТЕМАТИКИ

Жалій Т.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка

У статті висвітлюються теоретико-методичні засади вивчення правознавчих дисциплін майбутніми учителями математики. Вказується на важливість правової освіти й виховання у вищих навчальних закладах України. Простежується наступність у вивченні правознавчих дисциплін фахівцями галузі знань «Фізико-математичні науки». Розкриваються теоретичні положення навчальної програми дисципліни «Правознавство». Проаналізовані конкретні форми роботи й методи навчання, які, на думку автора, видаються найбільш ефективними у процесі фахової підготовки майбутніх учителів математики.

Ключові слова: державний стандарт, галузь знань, навчальна дисципліна, кредит, фахівець.

Постановка проблеми. Рівень правової культури в сучасному суспільстві не відповідає закріпленому законодавством вимогам і відверто залишає бажати кращого. Систематичні прояви правового нігілізму демонструють як державні службовці найвищих рангів, так і пересічні громадяни. На наше глибоке переконання така ситуація має перспективи для її покращення, проте проблема потребує невідкладного рішення. Однією з причин неповаги до закону у нашій державі, ігнорування міжнародних приписів державами, главами держав, міжнародними організаціями є недостатньо дієва система покарань, бо, як відомо, безкарність породжує правопорушення.

Система вищої освіти Україні хоча й зазнає суттєвих змін через нововведення, запроваджені нормами Закону України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року, проте не враховує всього спектру професійних компетентностей, якими повинні оволодіти майбутні фахівці. Тому привертаємо увагу до проблеми змістового наповнення й методичного забезпечення вивчення правознавчих курсів майбутніми учителями математики – випускниками педагогічних університетів, котрі здобувають освітньо-кваліфікаційний рівень «бакалавра».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Фахова підготовка учителів математики як проблема науки теорії та методики професійної освіти стала предметом дослідження низки вчених. Проаналізовані нами останні публікації свідчать про такі теми, які привертають увагу науковців. Е. Андреева простежує механізм формування інформаційно-технологічної компетентності майбутніх учителів математики, а Т. Годованюк висвітлює суть особистісно-орієнтованого підходу до їхньої методичної підготовки [1-2]. У дослідженні Т. Гуляевої визначаються основні умови формування професійної компетентності вчителів-предметників, серед яких ключовою є педагогічна практика у системі фахової підготовки майбутніх фахівців [3]. Проблеми формування професійних компетентностей майбутніх учителів математики порушує Е. Деза, розглядаючи рівневу модель предметно-професійної компетентності [4].

У дисертаційному дослідженні М. Ніколайчук виокремлюються педагогічні засади формування професійної мотивації, Л. Паламарчук – шляхи формування професійного мовлення [7-8]. У науковому доробку Л. Семенець розкриваються питання професійної готовності майбутніх учителів до формування математичних здібностей старшокласників [9]. Науковець Г. Скрипчик аналізує розвиток інформаційно-комунікаційних компетентностей учителів математики основної школи в системі післядиплом-

ної освіти [10]. Як бачимо, проблеми фахової підготовки майбутніх учителів математики не нові для сучасної педагогічної науки. Різні аспекти досліджуваної теми стали предметом вивчення сучасних науковців, методистів, викладачів.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У нашому дослідженні простежимо особливості теоретичних і методичних засад вивчення правознавчих дисциплін у ході навчально-виховного процесу майбутніх учителів математики. Принагідно зазначимо, що правові компетентності й система правових знань, на наше переконання, вкрай необхідні кожному з майбутніх учителів, незалежно від галузі знань і майбутньої кваліфікації [5, с. 51].

Мета статті. Головною метою цієї роботи є розгляд теоретико-методичних засад вивчення правознавчих дисциплін майбутніми учителями математики в процесі їхньої фахової підготовки.

Виклад основного матеріалу. Згідно з галузевими державними стандартами вивчення правознавчих дисциплін передбачається за рахунок варіативної та інваріативної складових навчального плану. До таких дисциплін у різних ВНЗ належать: «Правознавство», «Конституційне право України», «Основи конституційного права України», «Правові основи освітянської діяльності», «Чинники успішного працевлаштування за фахом» та ін.

Програми вказаних навчальних дисциплін, як правило, є авторськими, а найпоширенішою дисципліною є «Правознавство». Остання належала раніше до обов'язкових, проте тенденції варіативності й демократизації призвели до її перенесення у вибірковий блок.

Майбутні учителі математики у системі середньої освіти будуть не лише вивчати зі школярами свій предмет, але й бути класними керівниками, вихователями, адміністраторами тощо. Зрештою, особа, котра здобула вищу педагогічну освіту, повинна оволодіти системою правових знань, умінь і навичок, необхідних як у процесі своєї професійної діяльності, так і набуття соціального досвіду, інших життєво важливих компетентностей.

Очікуваними результатами після вивчення курсу «Правознавство» мають стати: загальне уявлення про державу і право (поняття, система права, співвідношення права й моралі, ознаки держави, право в суб'єктивному й об'єктивному розуміннях); знання про права людини, їхню класифікацію, еволюцію, механізм захисту; основи приватного й публічного права (сімейне, трудове, кримінальне, адміністративне, екологічне, повітряне, міжнародне публічне, міжнародне приватне та ін.).

Проаналізовані авторські навчальні програми дисципліни «Правознавство» подекуди містять не-

значний інформаційних обсяг та кількість годин у кредитах на вивчення процесуального права. Тому окремо пропонуємо до вивчення значний блок процесуальних галузей права: конституційний процес, кримінальний процес, адміністративний процес, господарський процес, цивільний процес. Остання зазначена галузь права – цивільно-процесуальне право є найбільш важливою для майбутніх фахівців, котрі в переважній більшості будуть учасниками цивільних правовідносин. Тому поняття про позовне, наказне, окреме провадження й розгляд норм Цивільного процесуального кодексу України є пріоритетним напрямком вивчення курсу.

Однією з ефективних форм роботи для майбутніх учителів математики є розв'язання юридичних рівнянь¹. Її використовуємо і в середній школі, і при вивченні правознавчих курсів майбутніми учителями інших напрямів підготовки. Для них достатньо уявлення про рівняння як про рівність, яка містить невідомі числа, позначені буквами. Невідомі числа в рівнянні називають змінними, а їх найчастіше позначають буквами x , y , z , хоча можна позначити їх і іншими буквами.

Проте для майбутніх учителів математики така інформація надто спрощена. Адже вони після вивчення навчальної дисципліни «Методика навчання математики» знають, що всі рівняння поділяються на дві групи:

- раціональні рівняння;
- ірраціональні, показникові, логарифмічні, тригонометричні рівняння.

Тому першою умовою для викладача правознавства – правильно вказати вид рівняння для майбутніх фахівців. Тому при формулюванні завдання «На основі аналізу норм статей 67-73 глави 6 «Процесуальні строки» Цивільного процесуального кодексу України складіть рівняння» треба вказати «складіть раціональне рівняння (лінійне рівняння з однією змінною (чи двома змінними)». Раціональні рівняння можуть також бути у вигляді системи лінійних рівнянь з двома змінними, квадратними рівняннями, лінійними нерівностями з однією змінною, квадратними нерівностями. Для студентів таке завдання буде не складним і безпосередньо пов'язаним із їхніми професійно-орієнтованими дисциплінами.

Для полегшення роботи зі студентами варто пригадати алгоритм розв'язання лінійного рівняння, оскільки при наявності більш складних їхніх видів, слід їх зводити до лінійного:

1. Звільнитися від знаменників.
2. Розкрити дужки.
3. Перенести члени зі змінними в один бік, всі інші – в другий.

¹ Рівняння учні вивчають ще у початковій школі. При вивченні методики навчання математики майбутні фахівці мають уявлення про їхні види, особливості вивчення в кожному класі основної та старшої шкіл.

Список літератури:

1. Андропова Е. В. Формирование информационно-технологической компетентности учителей математики и информатики [Текст]. – 2008. – № 11. – С. 53-55.
2. Годованюк Т. Л. Особистісно орієнтований підхід до методичної підготовки майбутніх учителів математики [Текст] // матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., 29-31 жовтня 2013 р. / НАПНУ, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова, Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. – Полтава, 2013. – С. 72-73.
3. Гуляева Т. В. Педагогическая практика как условие формирования профессиональной компетентности будущего учителя математики [Текст]. – 2012. – № 3. – С. 11-16.
4. Деца Е. И. Уровневая модель предметно-профессиональных компетенций учителя математики [Текст]. – 2012. – № 3. – С. 30-37.
5. Жалій Т. В. Формування правової компетентності майбутніх учителів фізичної культури у ході вивчення правничих курсів у ВНЗ України // «Компетентність особистості в контексті сучасних соціальних трансформацій». Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 28 лютого 2014 року [Текст] / Ред. кол. Буцан О. П., Дашковська О. Р., Кучепал С. В., Лебеденко С. О., Перейбиніс Ю. В. – Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2014. – С. 51-55.

4. Звести подібні доданки.

5. Знайти змінне й записати відповідь.

Розглянемо ще одну особливість уже правничого характеру. Рівняння складаються на основі конкретних чисел, які в юриспруденції можуть бути: датами, строками, термінами, віком, віковими цензами, цензами осілості. Для прикладу наведемо найпростіше лінійне рівняння з однією змінною:

$$A + B + C + D + E + C = X,$$

де A – рік прийняття «Декларації принципів толерантності» (1995);

B – до якої години триває останній день строку в процесуальному праві? (24 година).

C – термін виконання працівником трудової функції у разі звільнення (14 днів).

D – вік настання повної цивільної дієздатності (18 років);

E – з якого віку особа може бути народним депутатом України? (21 рік);

C – який ценз осілості встановлений для судді Конституційного Суду України? (20 років).

Змінну « X » слід визначити шляхом проведення елементарних операцій додавання (віднімання, ділення, множення).

Висновки і пропозиції. Отже, вважаємо на необхідне акцентувати увагу на необхідність вивчення майбутніми учителями математики таких аспектів: основ теорії держави і права України; основ конституційного права України; основ трудового й сімейного права України; міжнародного публічного права; основ процесуального права України, особливо цивільного процесу.

Такі розділи будуть вивчати і фахівці інших напрямів підготовки, проте методичні засади їхнього вивчення будуть відрізнятися: якщо майбутнім учителям фізичної культури цікавими будуть такі форми роботи як «Юридичний футбол», «Юридичний хокей» чи «Юридична естафета», то для учителів математики пропонуються інші форми роботи, наприклад, юридичні рівняння. То ж при вивченні правознавчих курсів варто враховувати фах, кваліфікацію студентів, їхнє професійне спрямування, тоді й заняття при вивченні дисциплін гуманітарного та соціально-економічного циклів будуть ефективними й результативними для майбутніх фахівців.

Перспективними напрямками подальших наукових пошуків визначаємо такі:

– необхідність перегляду галузевих стандартів на предмет збільшення інформаційного обсягу правознавчих дисциплін для майбутніх учителів різних кваліфікацій;

– поширення досвіду роботи профільних кафедр неюридичних ВНЗ України в напрямку правової освіти й правового виховання студентів з метою уникнення випадків правового нігілізму у молодіжному середовищі.

6. Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
7. Ніколайчук Н. М. Педагогічні засади формування професійної мотивації у майбутніх учителів математики [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти», Тернопільський нац. пед. ун-т імені В. Гнатюка. – Тернопіль, 2013.
8. Паламарчук Л. М. Формування якостей професійного мовлення у майбутніх учителів природничо-математичних дисциплін [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти», Тернопільський нац. пед. ун-т імені В. Гнатюка. – Тернопіль, 2012. – 22 с.
9. Семенець Л. М. Формування професійної готовності майбутніх учителів до розвитку математичних здібностей у старшокласників [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти», Житомир. держ. ун-т імені Івана Франка. – Житомир, 2013. – 20 с.
10. Скрипка Г. В. Розвиток інформаційно-комунікаційних компетентностей учителів математики основної школи в системі післядипломної освіти [Текст]: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти», Кіровоград. держ. пед. ун-т імені В. Винниченка. – Кіровоград, 2014. – 20 с.

Жалий Т.В.

Полтавский национальный педагогический университет имени В.Г. Короленко

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИЗУЧЕНИЯ ПРАВОВЕДЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН В ПРОЦЕССЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МАТЕМАТИКИ

Аннотация

В статье освещаются теоретико-методические основы изучения правоведческих дисциплин будущими учителями математики. Указывается на важность правового образования и воспитания в высших учебных заведениях Украины. Прослеживается преемственность в изучении правоведческих дисциплин специалистами отрасли знаний «Физико-математические науки». Раскрываются теоретические положения учебной программы дисциплины «Правоведение». Проанализированы конкретные формы работы и методы обучения, которые, по мнению автора, представляются наиболее эффективными в процессе профессиональной подготовки будущих учителей математики.

Ключевые слова: государственный стандарт, отрасль знаний, учебная дисциплина, кредит, специалист.

Zalij T.V.

Poltava National Pedagogical University V.G. Korolenko

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL BASIS STUDY JURISPRUDENTIAL DISCIPLINE IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS MATHEMATICS

Summary

The article highlights the theoretical and methodological foundations of jurisprudential study courses future teachers of mathematics. Highlights the importance of legal education and training in higher educational institutions of Ukraine. There has continuity in the learning sciences industry professionals jurisprudential knowledge «Physics and mathematics». Disclosed theoretical principles curriculum subjects «Law». The analysis of specific forms and methods of teaching which, in my opinion, seem the most efficient in the professional training of teachers of mathematics.

Keywords: state standards, discipline, credit, specialist.